

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การก่อคดีที่อ้างอิงถึงความล้มเหลวของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ชายแดน เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ที่ข้อมูลทั้งหมดได้มาจากการสัมภาษณ์บุคคล และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้ผลการศึกษาที่ตั้งอยู่ภายใต้บริบทของชุมชน และอยู่บนพื้นฐานจากการบอกเล่าหรือให้สัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 บริบทของพื้นที่ศึกษา

4.1.1 อาณาเขตติดต่อ

ตำบลห้วยข้าวพวง และตำบลเมืองนะ เป็นตำบลในพื้นที่ชายแดนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และอยู่นอกเขตเทศบาล อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือ ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 107

อาณาเขตของตำบลห้วยข้าวพวง มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับอาณาเขตติดต่อของตำบลเมืองนะ กับพื้นที่ใกล้เคียงมีดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ประเทศสหภาพเมียนมาร์

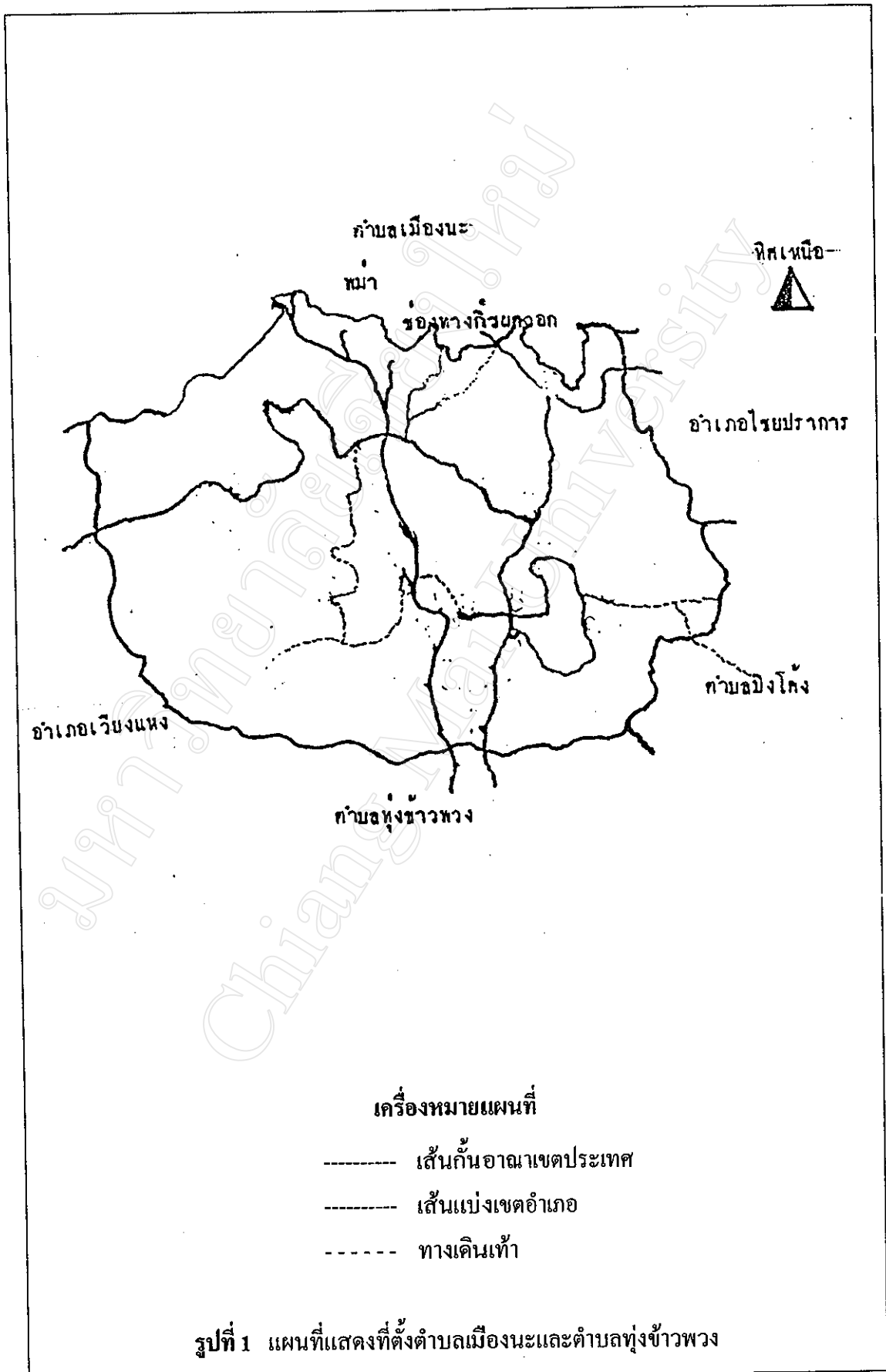
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลห้วยข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

4.1.2 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สำหรับสภาพภูมิประเทศของตำบลห้วยข้าวพวง และตำบลเมืองนะ ต่างมีสภาพที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากมีอาณาบริเวณติดต่อกัน และอยู่ในบริเวณเขตชายแดนตอนเหนือของประเทศ ดังนั้นลักษณะภูมิประเทศจึงเป็นที่เนินและภูเขา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกเนินหรือภูเขาที่ไม่สูงชันมากนัก มักพบสลับกับพื้นที่ราบ

ลักษณะภูมิอากาศของทั้ง 2 ตำบล คล้ายคลึงกับภูมิอากาศทั่วไปของภาคเหนือ ในฤดูหนาวมีอากาศหนาวเย็นและแห้ง เดือนที่หนาวที่สุดอยู่ในช่วงประมาณธันวาคมถึงมกราคม ส่วนในฤดูฝนมีฝนตกตามฤดูกาล แต่ในฤดูร้อน มีอากาศร้อนอบอ้าว แม้จะอยู่ในเขตภาคเหนือ แต่ป่าไม้ในเขตพื้นที่ถูกทำลายค่อนข้างมาก กอปรกับเป็นภูเขา จึงทำให้อากาศค่อนข้างร้อนจัดในฤดูร้อน

4.1.3 ลักษณะพื้นที่ของชุมชน

เนื่องจากทั้งตำบลทุ่งข้าวพวง และตำบลเมืองนะ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสลับกับภูเขาหรือเนินที่ไม่ลาดชันนัก จึงทำให้ราษฎรอาศัยประโยชน์จากพื้นที่ราบใช้ในด้านเกษตรกรรมด้วย ในการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยเป็นชุมชนดังมีรายละเอียดการใช้พื้นที่ของทั้ง 2 ตำบล ดังนี้

การใช้พื้นที่ (ไร่)	ตำบลทุ่งข้าวพวง	ตำบลเมืองนะ
พื้นที่ป่าไม้	112,208.98	334,626.52
พื้นที่ทำการเกษตร (ที่นา)	16,863.94	60,681.52
พื้นที่อยู่อาศัย	839.45	125.29
รวม	129,912.37	395,433.33

ที่มา : อ.บ.ต. เมืองนะ และ อ.บ.ต. ทุ่งข้าวพวง พ.ศ. 2542

4.1.4 ประชากร

ประชากรในพื้นที่ตำบลทุ่งข้าวพวง รวม 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 6,216 คน จำแนกเป็นชาย จำนวน 3,196 คน เป็นหญิง 3,020 คน ส่วนประชากรตำบลเมืองนะ รวม 11 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 20,617 คน จำแนกเป็นชายจำนวน 10,812 คน เป็นหญิง จำนวน 9,805 คน

การเพิ่มจำนวนประชากร นับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าไม้ เป็นผลให้พื้นที่ราบได้ถูกยึดถือครอบครอง และไม่เพียงพอสำหรับการทำการเกษตร จึงกลายเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พื้นที่ป่าธรรมชาติทั้งที่ราบและบนเขาสูงชันถูกบุกรุกอย่างหนัก ทั้งนี้เพราะความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับการเพาะปลูกให้เพียงพอแก่การดูแลสมาชิกในครอบครัว จึงส่งผลให้เกิดปัญหาค้านเศรษฐกิจและสังคมตามมา

4.1.5 สภาพเศรษฐกิจ สังคมของชุมชน

สภาพเศรษฐกิจสังคมของชาวบ้านใน 2 ตำบล ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ระบบสาธารณสุขไม่ทั่วถึงเพียงพอกับความต้องการของชุมชน ความเป็นอยู่จึงมีสภาพที่ขัดสน และด้อยการศึกษา ประกอบกับมีพื้นที่ชายแดนติดกับสหภาพเมียนมาร์ จึงทำให้คนต่างด้าวเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่เหล่านี้เป็นจำนวนมากจึงยากแก่การควบคุมดูแลของรัฐ ส่วนพื้นที่โดยทั่วไปทุรกันดารและแห้งแล้ง

ไม่เหมาะกับการเพาะปลูก ในพื้นที่ตำบลทุ่งข้าวพวง และตำบลเมืองนะ ได้มีการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด ซึ่งในขบวนการผลิตนั้น ไม่ได้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้แต่อย่างใด เกษตรกรจึงเพิ่มผลผลิตโดยวิธีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเข้าไปในพื้นที่ป่าที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

4.1.6 ทรัพยากรป่าไม้ และการใช้ทรัพยากรป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยได้ถูกบุกรุกแผ้วถาง เพื่อนำพื้นที่ไปทำการเกษตร และลักลอบตัดฟันไม้เพื่อนำไปก่อสร้างบ้านเรือน จนเป็นผลให้พื้นที่ป่าที่เหลืออยู่ในปัจจุบันมีจำนวนลดลงเกินกว่าที่จะปลูกทดแทนให้สมบูรณ์ดังเดิมได้ในเวลาอันสั้น สำหรับเนื้อที่พื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดของประเทศไทยที่เหลืออยู่ในปี พ.ศ. 2541 รวมมีเนื้อที่ทั้งหมด 320,696,889 ไร่ มีเนื้อที่ป่าที่เหลืออยู่ 81,076,428 ไร่ หรือคิดเป็น 25.28 เปอร์เซ็นต์ ส่วนเนื้อที่ของภาคเหนือที่เหลืออยู่ในปี พ.ศ. 2541 มีเนื้อที่ 106,027,681 ไร่ เป็นเนื้อที่ป่าที่เหลืออยู่ 45,660,825 ไร่ คิดเป็น 43.07 เปอร์เซ็นต์ สำหรับเนื้อที่ของจังหวัดเชียงใหม่เนื้อที่ 12,566,910 ไร่ เป็นเนื้อที่ป่า 8,787,656 ไร่ คิดเป็น 69.93 เปอร์เซ็นต์ (ธงชัย จารุพพัฒน์, 2542)

ในท้องที่ตำบลทุ่งข้าวพวง และตำบลเมืองนะ แต่เดิมนั้นมีพื้นที่ป่าไม้อยู่เป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณที่มีความอุดมสมบูรณ์ (อ.บ.ต. ทุ่งข้าวพวง และ อ.บ.ต. เมืองนะ, 2542)

4.2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

4.2.1 กลุ่มชาวบ้านทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ เป็นราษฎรหมู่ที่ 1, 3 และ 4 ตำบลเมืองนะ และหมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุต่ำสุด 22 ปี สูงสุด 78 ปี มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษาปีที่ 4 แต่มีบางรายที่ไม่ได้ศึกษามาก่อน นอกจากนี้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นราษฎรที่อยู่ในตำบลทั้งสองนี้มาแต่กำเนิด ในขณะที่บางรายเป็นราษฎรจากถิ่นอื่น ซึ่งย้ายเข้ามาอาศัยทำกิน เพราะคู่สมรสเป็นราษฎรในตำบลดังกล่าว และย้ายมาอยู่กว่า 50 ปีแล้ว ส่วนบางรายเพิ่งย้ายมาอยู่ได้ประมาณ 7 ปี ทั้งนี้ต่างอยู่อาศัยในฐานะเป็นลูกบ้านเหมือนกัน (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ก)

สำหรับสภาพเศรษฐกิจ สังคมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่สมรสแล้ว มีบุตร 1-2 คน จึงอยู่ในฐานะหัวหน้าครอบครัว มีภาระหน้าที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ในรายที่ยังเป็นโสด ก็ต้องเลี้ยงดูบิดามารดาและน้องในคราวเดียวกันด้วย ทำให้ครอบครัวส่วนใหญ่ เป็นครอบครัวขนาดเล็กถึงปานกลาง โดยมีสมาชิกในครัวเรือนประมาณ 2-5 คน รายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่ มาจากการจำหน่ายพืชผลจากไร่นา เนื่องจากส่วนมากอยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยทำไร่ ทำนา และสวน ทำให้มีรายได้ไม่มากนัก

ประมาณเดือนละ 2,000 – 5,000 บาท ซึ่งไม่เพียงพอกับรายจ่าย โดยเฉพาะในช่วงที่มีไ้เพาะปลูกก็ยังไม่มียาได้ จึงต้องคืนรณหารายได้เสริมทางอื่นมาจุนเจือครอบครัว ส่วนมากไปรับจ้างทำงานทั่วไปในหมู่บ้าน บางส่วนที่มีฝีมือช่างไม้เข้าป่าหาไม้มาเป็นวัตถุดิบในการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ อาทิ โต๊ะ เก้าอี้ ไม้ ม้านั่ง ไม้ไผ่จำหน่ายแล้วแต่โอกาส จึงทำให้พอมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 1,000 – 2,000 บาท ซึ่งแต่เดิมนั้นถ้าใช้จ่ายอย่างประหยัด ก็สามารถอยู่กันได้สบายทั้งครอบครัว แต่ในช่วง 3 – 4 ปีที่ผ่านมา เริ่มขาดสนรายได้ทำให้ไม่เพียงพอเนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้น กอปรกับบุตรกำลังศึกษาเล่าเรียน จึงต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายมากขึ้นกว่าเดิมเกือบเท่าตัว

แม้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีฐานะไม่ค่อยดีนัก เพราะมีรายได้ค่อนข้างต่ำ สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้ค่อนข้างเก่า อีกทั้งต้องเก็บหาไม้พื้มาใช้หุงต้มอาหารก็ตาม แต่พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างบางรายมีฐานะค่อนข้างดี บ้านเรือนเพิ่งสร้างเสร็จใหม่ซึ่งเป็นบ้านไม้ผสมตึก มีเครื่องใช้ไฟฟ้า และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมทั้งยานพาหนะประเภทรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ที่บ่งบอกถึงฐานะของผู้เป็นเจ้าของว่า ไม่น่ามีเหตุให้ต้องขาดสนเงินทองแต่อย่างใดรวมอยู่ด้วย

4.2.2 กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ เป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานซึ่งตั้งอยู่ในตำบลทุ่งข้าวพวง ประกอบด้วย หน่วยป้องกันและรักษาป่าที่ 6 และองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งข้าวพวง ส่วนที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลเมืองนะ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองเขียว และองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองนะ นอกจากนี้ยังประกอบด้วยบุคลากรของรัฐที่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน สารวัตร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของทั้ง 2 ตำบล

สำหรับหน่วยป้องกันและรักษาป่าที่ 6 จัดตั้งขึ้นในตำบลทุ่งข้าวพวง มาเป็นเวลากว่า 12 ปี มีเขตพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งตำบลทุ่งข้าวพวงและตำบลเมืองนะ มีนโยบายด้านป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า พร้อมกับจัดกำลังออกปราบปราม และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในเชิงป้องกันการกระทำผิดแก่ประชาชนในพื้นที่ มีกำลังเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้จำนวน 13 คน สำหรับสถิติในปีงบประมาณเดือนมกราคม 2543 ถึงมกราคม 2544 ได้ดำเนินการจับกุมผู้ลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ 2 ตำบลนี้ รวม 26 ราย โดยลดลงจากปีงบประมาณก่อน

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งข้าวพวง ได้จัดตั้งขึ้นมากกว่า 4 ปี รับผิดชอบดูแลพื้นที่ทั้งหมดในตำบลทุ่งข้าวพวง มีแผนงานที่เน้นในด้านการห้ามปราม พร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ชาวบ้านใช้วัสดุอื่นทดแทนไม้ และดำเนินการจัดตั้งป่าชุมชน ในพื้นที่หมู่ที่ 1 – 7 อีกด้วย ในด้านกำลังเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านทรัพยากรป่าไม้ มีจำนวน 12 คน (อบต. ทั้งชุด) สำหรับในรอบปีที่ผ่านมา ทาง อบต. ทุ่งข้าวพวง ได้จับกุมผู้กระทำผิดลักลอบตัดไม้ในพื้นที่รับผิดชอบ รวม 2 ราย ซึ่งการปฏิบัติงานที่ผ่านมาได้ผลเป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากสถิติการลักลอบตัดไม้มีแนวโน้มลดลง

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองเขียว เป็นอีกหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในตำบลเมืองนะ มานานกว่า 19 ปี รับผิดชอบด้านการป้องกันการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ 30 ตารางกิโลเมตร โดยมีนโยบายสำคัญด้านการป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า 3 ประการ คือ การให้ความรู้ ปลุกสร้างจิตสำนึกให้เกษตรกรอนุรักษ์ป่าไม้ และแนะนำส่งเสริมให้มีการปลูกป่าตามโครงการป่าชาวบ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองนะ ได้จัดตั้งขึ้นมากกว่า 5 ปี มีพื้นที่รับผิดชอบในเขตตำบลเมืองนะ มีบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการทรัพยากรป่าไม้ รวม 30 คน ที่ผ่านมา อบต. เมืองนะ มีนโยบายดำเนินการป้องกันการลักลอบตัดไม้ โดยประสานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านในพื้นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ จากสถิติการลักลอบตัดไม้ของ อบต. เมืองนะ ที่ผ่านมาพบว่า ผู้กระทำผิดลักลอบตัด ไม้ในพื้นที่รับผิดชอบ มีจำนวนลดลงโดยตลอด

ในส่วนของกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย กำนัน สารวัตรกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของทั้ง 2 ตำบล พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งมากกว่า 5 ปี มีหน้าที่รับผิดชอบตามนโยบายป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งในตำบลทุ่งข้าวพวง ได้มีการดำเนินการให้ชาวบ้าน มีส่วนร่วมจัดตั้งป่าชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อคอยตรวจตรา โดยออกกฎระเบียบของหมู่บ้านรองรับ มีการดำเนินการจับกุมผู้กระทำผิดลักลอบตัดไม้ รวม 2 คดี ส่วนในตำบลเมืองนะ มีการดำเนินการด้านป้องกันโดยมีการอบรมชาวบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ และจัดตั้งป่าชุมชนหมู่บ้าน

สำหรับสถานีตำรวจภูธรตำบลนาหวาย ซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมทั้งตำบลทุ่งข้าวพวง และตำบลเมืองนะ มีการปฏิบัติหน้าที่ตามแผนงานด้านการป้องกัน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ชายแดนมาโดยตลอด จึงถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ ส่วนแผนงานการป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งข้าวพวง และตำบลเมืองนะ ทางสถานีฯ มีแผนงานหลัก 2 แผน ได้แก่ แผนงานป้องกันและปราบปราม และแผนงานปลุกจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สำหรับแผนงานป้องกันและปราบปราม ทางสถานีฯ ได้ดำเนินการจัดกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนหนึ่ง ออกปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ทหาร และตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งจัดเป็นชุดกำลังผสม เพื่อออกปฏิบัติการตรวจตราพื้นที่ป่าร่วมกัน แม้กำลังเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบด้านทรัพยากรป่าไม้ มีถึง 45 นาย ก็ตาม แต่พื้นที่ป่าไม้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานี ก็มีอาณาเขตกว้างขวาง กว่า 580 ตารางกิโลเมตร และมีพื้นที่ชายแดนที่ติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ เป็นระยะทาง กว่า 20 กิโลเมตร ดังนั้น สักส่วนจำนวนเจ้าหน้าที่ ต่อพื้นที่รับผิดชอบจึงไม่เพียงพอ ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องจัดชุดกำลังผสม 4 ฝ่าย ออกปฏิบัติการร่วมกัน โดยใช้มาตรการในเชิงรุก หากพบเห็นการกระทำผิดลักลอบตัดไม้ ก็ให้เข้าจับกุมดำเนินคดีตามกฎหมาย และยึดของกลางทั้งหมด อาทิ ไม้ซุง กระยาเลย เลื่อย ตลอดจนอุปกรณ์อื่น ๆ และยานพาหนะ นำไปเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานป่าไม้ในพื้นที่

ส่วนแผนงานด้านปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีการอนุรักษ์ป่าไม้ ที่ผ่านมาได้จัดเจ้าหน้าที่เข้าสู่พื้นที่เป็นระยะ ๆ โดยมุ่งอบรมแนะนำชาวบ้านให้ตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของป่าไม้ พร้อมทั้งสอดแทรกสาระความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า ซึ่งให้เห็นถึงผลกระทบหรือโทษภัย จากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าที่ส่งผลกระทบต่อผู้กระทำผิดโดยตรง การที่ต้องถูกจับกุมลงโทษตามกฎหมาย และผลกระทบต่อประเทศชาติโดยรวม ในแง่การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ อันมีค่า และก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย อาทิ ปัญหาการบุกรุกถือครองพื้นที่ป่าโดยมิชอบด้วยกฎหมายโดยกล่าวอ้างว่าสภาพป่าเสื่อมโทรม ปัญหาไฟป่า ปัญหาภัยแล้ง และปัญหาน้ำท่วมฉับพลัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้กำหนดมาตรการเชิงรุก โดยชักชวนชาวบ้านให้ร่วมกันเฝ้าระวังรักษาป่าไม้ ในชุมชนของตน โดยมีจุดประสงค์ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมสอดส่องดูแล เป็นหูเป็นตา และแจ้งเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ กรณีที่ทราบหรือพบเห็นผู้กระทำผิดลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งแผนงานและมาตรการนี้มีส่วนช่วยให้ชาวบ้านรักและหวงแหนป่าไม้ในชุมชนของตนมากยิ่งขึ้น

ในด้านสถิติการก่อคดีลักลอบตัดไม้ในช่วงที่ผ่านมา ในความรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรตำบลนาหวาย พบว่า สถิติการก่อคดีความผิดเรื่องป่าไม้ในช่วงย้อนหลัง 10 ปี คือ ประมาณปี พ.ศ. 2530 – 2535 พบว่าส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยตลอด จนกระทั่งประมาณปี 2539 – 2540 คดีความผิดเรื่องป่าไม้เริ่มลดลงตามลำดับ สำหรับสาเหตุที่เป็นเช่นนั้น มิได้หมายถึงว่าประชาชนได้ตระหนักหรือเห็นความสำคัญของป่าไม้เพิ่มขึ้น แต่เป็นเพราะพื้นที่ป่าไม้ลดลงเป็นจำนวนมากนั่นเอง นอกจากนี้ยังสังเกตได้ว่า กลุ่มผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมได้ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาในพื้นที่นั่นเอง

4.3 มุลเหตุที่ทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ชายแดน

ผลการศึกษาด้านมูลเหตุที่ทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ชายแดน ในครั้งนี้สามารถวิเคราะห์และสรุปมูลเหตุแห่งปัญหาดังกล่าว จำแนกได้เป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในของชาวบ้าน ดังนี้

4.3.1 มุลเหตุจากปัจจัยภายนอก

- 1) ความต้องการใช้ไม้สร้างหรือซ่อมแซมบ้านเรือน รวมทั้งใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ

ในสมัยก่อน ราษฎรตำบลทุ่งข้าวพวงและตำบลเมืองนะ ส่วนใหญ่มีความผูกพันกับป่า เพราะอาศัยประโยชน์ร่วมกันจากป่าในการดำรงชีพ ด้วยการเก็บหาของป่า อาทิเช่น ฝรั่ง ชัน ไข่เป็นแหล่ง หาอาหาร เก็บผักป่า หน่อไม้ เห็ดเหาะ น้ำผึ้งและรวงผึ้ง บ้างก็เก็บหาไม้พื้นและเผาถ่าน บางส่วนตัดไม้ใหญ่มาสร้างบ้านหรือซ่อมแซมบ้าน ส่วนไม้ไผ่ ถ้ำลำไผ่ ไม้ใหญ่ก็นำมาจักสานเป็นกระบุง กระด้ง ตะกร้า ข้อง สุ่มไก่อ ถ้ำลำไผ่มีขนาดโตพอเหมาะก็นำมาทาบทำฟาก ถ้ำขนาดย่อมลงมาก็ใช้ทำ

บันได และนำมาสานเป็นไม้แผง ส่วนหนึ่งเก็บไว้ใช้เองในครัวเรือน ที่เหลือขายให้เพื่อนบ้านและผู้ที่มาสั่งให้ทำ ส่วนไม้ใหญ่ประเภทอื่น เช่น ไม้เหียง ไม้แดง ไม้สัก ชาวบ้านมักโค่นเท่าที่จำเป็น เพราะขนย้ายลำบาก อีกทั้งผู้ที่รับจ้างตัดไม้ก็มีไม่มากนัก ในการเข้าป่าตัดไม้ในป่าโดยมากมักรวมกันไปเป็นกลุ่มประมาณ 7-8 คน และออกจากหมู่บ้านแต่เช้า โดยมีอุปกรณ์สำคัญที่ใช้กันสมัยนั้น คือ ขวาน และเลื่อยซิก เพราะยังไม่มีเลื่อยยนต์ใช้ เมื่อตัดไม้ได้ตามจำนวนที่ต้องการแล้ว จึงขนใส่เกวียนช่วยกันชักลากและรีบพากันกลับหมู่บ้าน ก่อนที่พระอาทิตย์จะตก

ต่อมาเมื่อราษฎรของทั้ง 2 ตำบล มีจำนวนเพิ่มขึ้น ความต้องการใช้ไม้จึงเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยส่วนใหญ่ตัดไม้มาสร้างและซ่อมแซมบ้านเรือน ดังนั้น จึงมีข้อสังเกตประการหนึ่ง ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่ตกทอดมาให้เห็นถึงปัจจุบัน ก็คือ บ้านเรือนราษฎรในตำบลทุ่งข้าวพวง และตำบลเมืองนะ ส่วนใหญ่เป็นบ้าน ไม้ทั้งหลัง มีสภาพค่อนข้างเก่า จึงเท่ากับเป็นการตอกย้ำ และยืนยันคำบอกเล่าที่ว่า ในเวลาต่อมาได้มีการตัดไม้เพื่อนำมาใช้สร้าง และซ่อมแซมบ้านเรือนกันเป็นจำนวนมาก แต่กระนั้นบ้านเรือนที่สร้างด้วยไม้เหล่านี้ ก็ได้หมายความว่า ชาวบ้านลักลอบเข้าไปตัด โค่นเองจากป่า เพื่อนำมาใช้ปลูกสร้างบ้านเรือนทั้งหมด เนื่องจากการตัดไม้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่โรงเลื่อยสามารถตัดได้ เพราะพ่อเลี้ยงเจ้าของโรงเลื่อยได้สัมปทานบัตรทำป่าจากรัฐ ดังนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงซื้อไม้จากโรงเลื่อย โรงเลื่อยจึงเป็นแหล่งจัดหาไม้ สำหรับสร้างและซ่อมแซมบ้านเรือนของราษฎรในทั้ง 2 ตำบล อีกทั้งเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดอาชีพใหม่ของราษฎรอีกกลุ่มหนึ่งด้วย คือ อาชีพรับจ้างตัดไม้

สำหรับการกระทำผิดลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ 2 ตำบลนี้ มีผู้พบเห็นการกระทำผิด ดังกล่าวอยู่เสมอ โดยมีกลุ่มตัวอย่างชาวบ้านที่เคยเข้าร่วมกระทำผิดและได้ถูกจับกุมดำเนินคดีมาแล้วเล่าให้ฟังว่า ช่วงเวลาที่มีการลักลอบตัดไม้ และการบุกรุกทำลายป่า ส่วนใหญ่กระทำกันมากประมาณเดือนมกราคมถึงเมษายน เนื่องจากเป็นช่วงที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ว่างจากอาชีพหลักคือ ทำนาทำไร่ จึงต้องหาช่องทางหารายได้เสริม ประกอบกับเป็นช่วงหน้าแล้ง ไม่มีฝนตก ป่าจึงไม่ค่อยรกเพราะต้นหญ้าขึ้นน้อย จึงสะดวกต่อการตัดไม้และขนย้ายไม้ ส่วนที่บุกรุกจับจองพื้นที่ป่า ก็สามารถตัดเผาได้ง่ายเพราะความชุ่มชื้นมีน้อย ส่วนมากจึงเตรียมที่ทำกินไว้ในช่วงนี้ แต่หลังจากระยะนี้ไปแล้ว คือ ประมาณเดือนมิถุนายนเป็นต้นไป ป่าเริ่มรกมากขึ้น เข้าถึงได้ลำบาก ดังนั้น การตัดไม้และบุกรุกป่า จึงกระทำกันน้อยในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคม เพราะเป็นฤดูฝน ฝนตกหนักเป็นอันตราย ทำให้ลำบากต่อการตัดและขนย้ายไม้ ส่วนการเผาทำลายจะทำไม่ได้เลย กอปรกับช่วงนี้ ชาวบ้านจะเร่งทำนา ทำไร่กันเป็นส่วนใหญ่ เพราะฝนตกมากเหมาะแก่การเพาะปลูก ยิ่งถ้าปลูกแล้วชาจนวนลงเลยเข้าปลายฤดูแล้ว ก็ยิ่งทำให้ไม่มีน้ำในการปลูกพืช

แม้ว่ามีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่ากันมากในช่วงหน้าแล้ง ประมาณเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน และกระทำกันน้อยในช่วงฤดูฝน (กรกฎาคม ถึงตุลาคม) ก็ตาม แต่มิได้หมายความว่า

ในช่วงเดือนอื่น ๆ จะไม่มีการกระทำผิดดังกล่าว ทั้งนี้เพราะความเป็นจริงที่ประจักษ์ ก็คือ มีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ทั้ง 2 ตำบล อยู่เป็นระยะ ๆ ตลอดทั้งปี เนื่องจากมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง ยึดอาชีพรับจ้างตัดไม้ จึงทำไม้กันตลอดทั้งปี อาทิ การทำฟากไม้ ไม้แฉง เพื่อใช้สร้างหรือซ่อมแซมบ้าน นำมาทำโรงเรียนสำหรับสัตว์ เช่น เล้าไก่ คอกหมู วัว ควาย และใช้สอยในการเกษตร รวมถึงการใช้ในกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ด้วย เป็นต้นว่า งานบุญ งานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ไม้ชนิดต่าง ๆ กันอยู่เป็นประจำเสมอ

2) ความยากจนของราษฎรในพื้นที่ ทำให้ไม่มีพื้นที่ทำกิน รวมทั้งปัญหาการว่างงาน ไม่มีงานทำหรืออาชีพที่มั่นคง และมีการศึกษาน้อย

การบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าของชาวบ้านเพื่อใช้ที่ดินทำการเกษตร ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากปัญหาความยากจน ไม่มีที่ดินทำกิน นับว่าเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ชาวบ้าน กระทำการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่อย่างมาก ดังเห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีฐานะยากจน ส่วนหนึ่งไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ทั้งไม่สามารถเช่าที่ดินผู้อื่น ได้เพราะค่าเช่าแพง ถ้าพึ่งรายได้จากอาชีพหลักต่อเดือนก็ไม่เพียงพออยู่แล้ว

ความยากจนจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านกลุ่มนี้เข้าไปบุกรุกทำลายป่า เมื่อมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งทำได้ กลุ่มอื่นจึงทำตามบ้าง ทั้ง ๆ ที่ทราบดีว่า เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง แต่ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้องทำ เพราะถ้าตนไม่ทำแล้วคนอื่นเขาทำกัน ตนจะเสียเปรียบ และถ้ายังกลัวยังไม่ทำ ก็ยิ่งไม่มีที่ทำกินก็ยิ่งไม่มีรายได้ ดังนั้น จึงมีความคิดที่จะบุกเบิกไร่นาไว้ทำกินกันเอง เพื่อว่าจะโชคดีบ้าง จึงทำให้ส่วนใหญ่ต่างหันไปบุกรุกครอบครองป่าในที่สุด

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างชาวบ้านส่วนมากมีความรู้ต่ำ เนื่องจากมีการศึกษาเพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 บางรายเมื่อมีอายุมากขึ้น อีกทั้งไม่มีความชำนาญในด้านอื่น ๆ การจะไปประกอบอาชีพอื่นก็ลำบาก หรือเข้าไปทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ก็ไม่มีใครจ้างหรือรับเข้าทำงาน นอกจากไปเป็นลูกจ้างกรรมกรก่อสร้าง แต่ช่วงหลังเศรษฐกิจไม่ดี ไม่มีการก่อสร้างมากเหมือนแต่ก่อน อีกทั้งค่าจ้างก็น้อย ระยะทางก็ไกล จะเช่าอยู่ในตัวเมืองก็ยิ่งเป็นไปไม่ได้ ทำให้รายได้ไม่พอเหลือ ส่วนมากจึงไม่มีใครทำกัน จึงเท่ากับว่าพอช่วงเพาะปลูกผ่านพ้นไป ชาวบ้านก็จะไม่มีงานทำ

3) การขยายพื้นที่การเกษตรจากที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้เพียงพอกับสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น และกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตดีขึ้น (ทำไร่เลื่อนลอย)

ในระยะหลัง นอกเหนือจากการตัดไม้เพื่อนำมาสร้างและซ่อมแซมบ้านเรือน ทำไม้พื้นเผาถ่าน และทำเฟอร์นิเจอร์แล้ว ความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรพบว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก พบว่ามีชาวบ้านแอบเข้าไปลักลอบตัดไม้และแผ้วถางป่ามากขึ้น กลุ่มแรกเป็นกลุ่มชาวบ้านที่ไม่เคยมีที่ดินทำกินมาก่อน จึงเข้าไปบุกรุกจับจองผืนป่าเป็นที่ดินทำกิน เพื่อทำสวนทำไร่ ส่วนกลุ่ม

ที่สอง เป็นกลุ่มชาวบ้านที่ต้องการขยายพื้นที่ทำกินนอกเหนือ ไปจากที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้มีจำนวนมากขึ้น จะได้มีผลผลิตเพียงพอกับสมาชิกในครอบครัวที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น และกลุ่มสุดท้าย เป็นกลุ่มชาวบ้านที่มีจุดประสงค์ของการบุกเบิกพื้นที่ต่างออกไป โดยต้องการหมุนเวียนเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกไม่ซ้ำที่เดิม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น หรือที่มักเรียกกันทั่วไปว่า การทำไร่เลื่อนลอย นั่นเอง

4) ราษฎรในพื้นที่ทั้งสองตำบลมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงจำนวนประชากร ในทั้ง 2 ตำบล พบว่าประชากรในพื้นที่ตำบล หุ้งข้าวพวงมีจำนวน 6,216 คน มีพื้นที่ทำการเกษตร 16,863.94 ตารางกิโลเมตร (26.98 ตารางกิโลเมตร) ในขณะที่ตำบลเมืองนะ มีประชากรรวม 20,617 คน ขณะที่พื้นที่ทำการเกษตร 60,681.52 ไร่ (97.09 ตารางกิโลเมตร) เมื่อคำนวณหาอัตราส่วนระหว่างจำนวนประชากรต่อขนาดพื้นที่ทำการเกษตรของทั้ง 2 ตำบล พบว่า ตำบลหุ้งข้าวพวงมีค่าประมาณ 230 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนตำบลเมืองนะมีค่าประมาณ 212 คนต่อตารางกิโลเมตร จากอัตราดังกล่าวเมื่อพิจารณาในแง่การทำการเกษตรย่อมเห็นได้ว่ามีความหนาแน่นสูงมาก และย่อมนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน แม้ว่าความเป็นจริงย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะเป็นเช่นนี้ เพราะประชากรบางส่วนมิได้ประกอบอาชีพทางการเกษตร

แต่กระนั้นจากการบอกเล่าของผู้นำหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ถึงข้อเท็จจริงประการหนึ่งก็คือ ในช่วงที่ผ่านมาพบว่ามีราษฎรจากพื้นที่อื่นเข้ามาอยู่ในพื้นที่ทั้ง 2 ตำบลนี้มากขึ้น โดยยังไม่ปรากฏรายชื่อในทะเบียนราษฎรของทั้ง 2 ตำบลนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เข้ามาประกอบอาชีพการเกษตร และอาชีพอื่น รวมถึงการลักลอบตัดไม้ ดังนั้นย่อมเกิดปัญหาการขาดแคลนพื้นที่ทำกินทั้งราษฎรในพื้นที่ และกลุ่มที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ซึ่งราษฎรกลุ่มที่ย้ายเข้ามาใหม่นี้ไม่สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับกับของราษฎรที่อยู่เดิมได้เนื่องจากถูกต้องด้านเพราะเข้ามาแย่งอาชีพและพื้นที่ทำกิน กลุ่มที่ย้ายเข้ามาใหม่จึงมักเข้าไปแผ้วถางและเผาป่าเพื่อใช้พื้นที่ทำการเกษตรกันมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ การที่จำนวนประชากรในพื้นที่ทั้ง 2 ตำบล มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการบุกเบิกทำลายป่า เพราะพื้นที่ราบถูกครอบครองจนหมดไม่เพียงพอสำหรับการเกษตร เป้าหมายสำคัญต่อไปเพื่อให้มาซึ่งพื้นที่ทำกินจึงเป็นป่าไม้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

และเมื่อพิจารณาลักษณะทางกายภาพของสภาพพื้นที่ ในเขตตำบลหุ้งข้าวพวงและตำบลเมืองนะ กลับพบข้อเท็จจริงที่ว่า สภาพภูมิประเทศโดยรวมของทั้ง 2 ตำบลนี้ เป็นพื้นที่ราบสลับกับภูเขาหรือเนินที่ไม่ลาดชันนัก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ ส่วนที่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร และพื้นที่อยู่อาศัยมีน้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะพื้นที่ส่วนที่เป็นที่ราบโล่งมีไม่มากนัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของราษฎรใน 2 ตำบลนี้ โดยใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรและตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ฉะนั้นการที่ชาวบ้านมีความต้องการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นอีก ในบริเวณพื้นที่ราบดังกล่าว ย่อมเป็นไปไม่ได้ในแง่การเข้าไปจับจอง เพราะที่ราบดังกล่าวนี้มีเจ้าของเกือบหมดแล้ว จึงเป็นไปไม่ได้เพียง

การซื้อขาย หรือเช่าที่ทำกินเท่านั้น แต่ในเมื่อชาวบ้านส่วนใหญ่ประสบปัญหายากจน ก็ทำให้หมดโอกาสซื้อหรือเช่าที่ดินไปด้วย ในที่สุดทางเลือกสุดท้ายที่ชาวบ้านกลุ่มนี้ตัดสินใจเลือกก็คือ กระทำผิด โดยการเข้าไปบุกรุกป่าเพื่อให้ได้มาซึ่งที่ดินทำการเกษตรเพิ่มขึ้นนั่นเอง ดังนั้น ชีคจำกัดของการขยายพื้นที่การเกษตรในพื้นที่ราบของทั้ง 2 ตำบลนี้ จึงเป็นอีกมูลเหตุหนึ่ง ที่ทำให้ในระยะหลังมีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในตำบลทุ่งข้าวพวงและตำบลเมืองนะเพิ่มมากขึ้น

5) การประกอบอาชีพที่ก่อให้เกิดการตัดไม้ทำลายป่า ได้แก่ อาชีพเผาถ่าน หาไม้ฟืน การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ และอาชีพรับจ้างตัดไม้

นอกจากความต้องการใช้ไม้ในกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ความต้องการเชื้อเพลิงสำหรับหุงต้มอาหาร และเพื่อความอบอุ่น ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่เชื่อมโยงไปสู่การตัดไม้ เพื่อเป็นไม้ฟืนและเผาถ่าน ฉะนั้นแหล่งไม้ฟืนและไม้ที่ใช้เผาถ่าน จึงเป็นแหล่งอื่นใดไม่ได้นอกจากป่า อีกทั้งการหาไม้ฟืนและถ่าน ก็มีได้จำกัดเพียงไว้ใช้ในแต่ละครัวเรือนดังเช่นที่เคยเป็นมา แต่กลับเป็นการจัดหาเพื่อการค้า ดังนั้น จึงมีการตัดไม้มากขึ้นตามไปด้วย และผลกระทบทางลบที่หลีกเลี่ยงตามมามีใช้เพียงแค่มิมีการลักลอบตัดไม้มากขึ้นเท่านั้น แต่ยังคงก่อให้เกิดไฟป่าตามมาอย่างเลี่ยงไม่ได้ด้วย เพราะการเผาถ่านนั้นต้องเผาไม้ให้สุกถูกแดงจนหมดควันก่อน แล้วจึงค่อยกลบฝังด้วยดินและรอให้ไฟดับสนิทและปล่อยให้เย็น จึงจะกลายเป็นถ่าน (คาร์บอน) จากนั้นจึงค่อยขูดเอาถ่านออกมาขาย ซึ่งต้องเสียเวลาคอยถึง 1 – 2 วัน หรือกว่านั้นขึ้นอยู่กับปริมาณถ่านที่เผา ดังนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงไม่อยู่เฝ้าดูแลมากนัก บางรายก็ปล่อยให้เย็นไว้ให้เย็น แล้วค่อยกลับมาขูดเอาถ่านในภายหลัง ดังนั้น การกลบดินในขั้นตอนสุดท้ายนี้ ไฟอาจดับไม่สนิททั้งหมด จึงเป็นเหตุให้เกิดการระอุ คุกรุ่น จนในที่สุดก็ลุกติดขึ้นมาอีก แล้วลุกลามกลายเป็นไฟป่า เพราะไม่มีคนดูแล จนสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อยู่เสมอ

ในขณะเดียวกัน จากปัญหาการต้องการใช้ไม้ที่มีมากขึ้น ประกอบกับมีกลุ่มชาวบ้านที่มีอาชีพรับจ้างตัดไม้ ดังที่กล่าวมา จึงทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ต้องการใช้ไม้ แต่ไม่ประสงค์จะตัดไม้ด้วยตนเอง จึงว่าจ้างให้ไปตัดไม้แทนตน เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ในอัตราค่าจ้างสูงเป็นที่น่าพึงพอใจ

6) กฎหมายไม่ทันสมัยและมีบทลงโทษไม่รุนแรง

การบุกรุกป่าในตอนเริ่มต้น ก็มีการเสาะหาและจับจองพื้นที่ป่า ที่มีสภาพเสื่อมโทรมเพื่อใช้เป็นข้ออ้างแก่ทางราชการว่า พวกตนมิได้ตัดไม้ทำลายป่า แต่เป็นไร่เลื่อนลอยที่ถูกทิ้งร้างไว้ก่อนแล้ว โดยหวังว่าทางราชการจะเห็นใจ และออกเอกสารสิทธิในที่ทำกินให้บ้าง แต่เมื่อต่างคนต่างก็มีความคิดที่คล้ายกัน กอปรกับมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้ชาวบ้านบุกรุกแผ้วถางและเผาป่าไม้ซึ่งไม่ได้เป็นป่าเสื่อมโทรมมาก่อนเหมือนในช่วงแรก ๆ

การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ป่าเขตตำบลทุ่งข้าวพวงและตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จึงมิได้เป็นความลับที่ไม่มีใครทราบกันอีกต่อไป ผู้ลักลอบกระทำผิดส่วนใหญ่

ก็เป็นชาวบ้านของทั้ง 2 ตำบล และชนกลุ่มน้อยที่อพยพมาจากถิ่นอื่นที่ชักชวนร่วมกันกระทำผิด ดังปรากฏคดีในแฟ้มรายงานการจับกุมการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ของสถานีตำรวจภูธรตำบลนาหวาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี 2530 – 2541 รายงานถึงคดีลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ 2 ตำบลนี้ ตามความผิดแห่ง พ.ร.บ. ป่าไม้ และ พ.ร.บ. ป่าสงวนแห่งชาติ ดังปรากฏเป็นคดีในปี พ.ศ. 2530 – 2532 รวมจำนวน 32 คดี สามารถจับกุมผู้ต้องหาได้ 32 ราย ในจำนวนดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาที่อยู่ในพื้นที่แห่งนี้ ส่วนผู้กระทำผิดที่เป็นคนไทยพื้นราบมีเพียง 5 รายเท่านั้น แต่หลังจากนั้นมาตั้งแต่ปี 2532 – 2541 กลับพบว่าการกระทำผิดในลักษณะเช่นนี้กลับเพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าตกใจ โดยมีคดีเกิดขึ้นทั้งสิ้น 323 คดี จับกุมผู้ต้องหาได้ 323 ราย ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาอีกเช่นกัน (268 ราย) จึงเห็นได้ว่าในช่วง 9 ปีนี้ มีคดีเกิดขึ้นเฉลี่ยปีละ 35 คดี

จำนวนคดีที่กล่าวถึงนี้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นนับตั้งแต่ปี 2533 – 2536 (มีจำนวน 34, 31, 43 และ 41 คดี ตามลำดับ) แต่ลดลงในปี 2537 (31 คดี) แล้วกลับเพิ่มสูงขึ้นอีกใน 2538 – 2539 (37 และ 40 คดี) โดยเฉพาะในปี 2535 มีการจับกุมดำเนินคดีผู้กระทำผิด โดยชุดปฏิบัติการลาดตระเวน ทหาร ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งได้รับแจ้งจากชาวบ้าน จึงกระจายกำลัง โอบล้อมและจู่โจมเข้าจับกุม ทำให้หลายคนหลบหนีไม่ทัน ผลปรากฏในปี 2535 สามารถจับกุมผู้คดีกระทำผิดลักลอบตัดไม้รวมทั้งสิ้น 43 คดี ซึ่งสูงที่สุดในรอบ 12 ปี นับจากปี 2530 เป็นต้นมา เนื่องจากในช่วงปีดังกล่าวสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอยู่ในเกณฑ์ที่ดี ส่งผลให้ความต้องการใช้ไม้ในด้านต่าง ๆ เพิ่มสูงขึ้น จึงมีการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย และปริมาณความต้องการใช้ไม้ยังคงมีอยู่ต่อไปอีก เพราะวิถีชีวิตความเป็นอยู่และนิยามแบบฝังหัวของคนไทยที่นิยมใช้ไม้สร้างบ้านเรือน รวมทั้งทำเฟอร์นิเจอร์และเครื่องประดับตกแต่งบ้าน จึงไม่อาจหาสิ่งใดมาทดแทนค่านิยมดังกล่าวได้ แม้ว่าสิ่งนั้นจะมีคุณภาพ ความคงทนที่ใกล้เคียงหรือ ดีกว่าไม้ และอาจมีราคาถูกกว่า ไม้ก็ตาม

ในด้านการป้องกันและปราบปราม การลักลอบกระทำผิดต่อทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ 2 ตำบล ในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2530 – 2541) พบว่าเจ้าหน้าที่ได้จับกุมผู้กระทำผิดในข้อหาหรือฐานความผิดต่าง ๆ ทั้งนี้ส่วนใหญ่กระทำผิดตามมาตรา 69 คือ มีไว้หรือครอบครองไม้หวงห้าม (ส่วนใหญ่เป็นไม้สัก) ที่ยังมีได้แปรรูปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย รองลงมาคือ ข้อหากระทำผิดโดยการแผ้วถางเผาหรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่าหรือเข้ายึดถือครอบครองป่าโดยไม่ได้รับอนุญาต ตามมาตรา 54, 72 ตรี ซึ่งผลคดีในชั้นศาลพบว่าส่วนใหญ่มีสิ่งพ้อง ผู้ต้องหาส่วนใหญ่ได้รับการลงโทษ ทั้งจำทั้งปรับ แต่มีบางส่วนที่งดสอบสวนเนื่องจากสำนวนอ่อนไม่พอฟ้อง

จากสถิติดังกล่าวนี้เมื่อพิจารณาถึงข้อกล่าวหาหรือการกระทำความผิด พบว่า ผู้ต้องหาเกือบทุกรายกระทำผิดในข้อหาแผ้วถางป่าและทำไม้ในเขตป่าสงวนฯ รวมทั้ง มีไม้หวงห้ามทั้งที่แปรรูปและยังไม่ได้แปรรูปไว้ในความครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และคาดว่ากรกระทำเช่นนี้จะมิ

แนวโน้มนำสูงขึ้นไปอีกในอนาคต แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงผลคดีชั้นศาลก็พบว่าคดีกระทำผิดดังกล่าว นี้ กลับมีส่วนหนึ่งซึ่งทดสอบสวน (75 คดี) เนื่องจากหลักฐานไม่เพียงพอที่จะเอาผิดได้ ดังนั้นจากสถิติ การกระทำผิดข้างต้นนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้ใน 2 ตำบลอย่างมาก ที่ต้องเสื่อมโทรมและร่อยหรอลงไปโดยไม่อาจกลับคืนสู่สภาพเดิมได้อีก และยังสะท้อนให้เห็นถึงความล่าช้า หรือไม่ทันสมัยของกฎหมายที่นำมาบังคับใช้ รวมทั้งบทลงโทษไม่รุนแรง ส่งผลให้เกิดความล้มเหลว ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

ชาวบ้านมีความเห็นว่า เหตุที่มีการกระทำผิดมากขึ้น เนื่องจากกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบัน หย่อนยาน ล้าสมัย และมีบทลงโทษที่ไม่เด็ดขาดรุนแรง และเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่ได้บังคับใช้กฎหมาย ให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเล่าว่า ประมาณกลางปี 2532 เคยเกิดคดีชาวบ้าน รวม 27 คน ถูกจับกุมในข้อหาร่วมกันยึดถือ บุกรุก เผ้วถางป่าสงวนฯ เหตุเกิดในพื้นที่หมู่ที่ 3 ตำบลเมืองนะ ถูกสั่ง ฟ้องดำเนินคดีตัดสินลงโทษจำคุกคนละ 7 ปี และให้ออกจากป่าสงวนฯ เป็นคดีที่ครึก โครมมาก เพราะมี จำนวนผู้ต้องหาเกือบ 30 คน

ฉะนั้นเมื่อกฎหมายล้าสมัย มีบทลงโทษหย่อนยานไม่เฉียบขาดรุนแรง อัตราโทษต่ำ ประกอบกับเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งเป็นกลไกสำคัญของรัฐกลุ่มหนึ่ง มีการเลือกปฏิบัติที่เอนเอียงเข้าข้าง ผู้กระทำผิด ฉะนั้นปัญหาการกระทำผิดกฎหมายด้วยการบุกรุกป่าและการตัด ไม้ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ทั้ง 2 ตำบลทุกวันนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลโดยตรงจากระบบกฎหมาย และการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของภาครัฐ ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้การกระจายผลประโยชน์การใช้ทรัพยากรร่วมกันไม่เท่าเทียมกัน ระหว่าง กลุ่มนายทุนอิทธิพลและชาวบ้านที่มีฐานะยากจน เนื่องจากกลุ่มอิทธิพล มีทั้งเงิน และผู้มีอำนาจคอย ช่วยเหลืออยู่เบื้องหลังจึงกระทำการอย่างอุกอาจใหญ่โต เพราะต้องการผลตอบแทนก้อนใหญ่ เพื่อจะได้ แบ่งปันกันอย่างทั่วถึง

อย่างไรก็ตาม กลุ่มชาวบ้านมีความเห็นว่า ระยะเวลา 2-3 ปี จนถึงปัจจุบัน (ประมาณปี 2542 เป็นต้นมา) จำนวนผู้กระทำผิดที่ลักลอบเข้าไปตัด ไม้ในพื้นที่ป่าชายเลนนี้ บรรเทาเบาบางลงมาก เมื่อเทียบกับก่อนหน้านี้นี้ ทั้งนี้ให้กลุ่มชาวบ้านได้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากชาวบ้านเกรงกลัวกฎหมาย เพราะเจ้าหน้าที่ได้ออกตรวจตรา เข้มงวดกวัดขั่นมากขึ้น อีกทั้งเจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็ได้มาชี้แจงอบรม เรื่องป่าไม้ให้แก่ชาวบ้านมากขึ้น ชาวบ้านจึงเห็นคุณค่าป่าไม้ นอกจากนี้แล้ว ทางหมู่บ้านได้มีการจัดตั้ง ป่าชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านได้ออกกฎ ห้ามตัด ไม้ จึงทำให้การบุกรุกตัด ไม้ลดลง แต่ในเรื่องนี้ ทางกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐกลับให้ทรรศนะว่า สาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ลักลอบตัด ไม้ทำลายป่าลดลงนั้น สืบเนื่องมาจากป่าไม้ในพื้นที่มีจำนวนลดลงอย่างมาก ประกอบกับเจ้าหน้าที่มีการตรวจตรามากขึ้น จึง ทำให้การลักลอบตัด ไม้จึงลดลง มิได้มีสาเหตุหลักมาจากชาวบ้านเห็นคุณค่าของป่าไม้ หรือมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ป่าไม้มากขึ้นแต่อย่างไร

4.3.2 มุลเหตุจากปัจจัยภายในของชาวบ้าน

จากมูลเหตุของการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีมูลเหตุอื่นที่ชักจูงให้ชาวบ้านกระทำผิด ซึ่งเป็นปัจจัยภายในของชาวบ้านเอง ดังนี้

1) การขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ไม่เห็นความสำคัญของป่าไม้ เนื่องจากราษฎรส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ถึงการมีหรือการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ รวมถึงความร่วมมือในการอนุรักษ์ป่าไม้

2) การมีทัศนคติและค่านิยมที่ไม่ถูกต้องต่อทรัพยากรป่าไม้และการใช้ไม้

สิ่งที่สำคัญคือ ราษฎรส่วนใหญ่ยังนิยมใช้ไม้มาปลูกสร้างบ้านเรือน รวมทั้งมีค่านิยมที่ไม่ถูกต้องว่า ตนเองจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบเพื่อนบ้าน ถ้ามิได้เข้าไปจับจองพื้นที่ป่า และยังเห็นว่าการบุกกรุกป่า เพื่อสร้างที่ดินทำกินใหม่นั้น จะเป็นหนทางที่นำไปสู่ความอยู่รอดและ โชคดี ทำให้มีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

3) ความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

มูลเหตุต่อมาชาวบ้านให้ความเห็นว่า ที่ผ่านมานั้นเจ้าหน้าที่บ้านเมืองไม่ค่อยเข้มงวดกวดขันกันอย่างจริงจัง โดยปล่อยปละละเลยให้ชาวบ้านเข้าไปแผ้วถางป่ากันมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็รู้ว่าจำนวนราษฎรในพื้นที่มีจำนวนมากขึ้น ทั้งที่เพิ่มจากรายการในพื้นที่เอง และมีราษฎรจากถิ่นอื่นอพยพเข้ามาอยู่อาศัย ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลน และการแย่งที่ดินทำกินกันมากขึ้น แต่ทางราชการก็มิได้สนใจแก้ไขปัญหาที่มากนัก และส่วนใหญ่การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างล่าช้ามาก ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจึงตัดสินใจตัดสินปัญหาที่ทำกินกันเอง

กลุ่มชาวบ้านให้ทรรศนะในเรื่องนี้ว่า กลุ่มผู้กระทำผิดไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย จึงกล้ากระทำการออกจางลวงละเมิด ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งกลับมีความเห็นว่าเป็นเพราะทางการไม่ให้ความสนใจแก้ไขปัญหาความยากจน ปัญหาการไม่มีการทำงาน ปัญหาที่ดินทำกินของราษฎรแต่เนิ่น ๆ อย่างจริงจัง อีกทั้งระบบราชการยังมีระเบียบ ขั้นตอนมากมาย ทำให้ไม่คล่องตัว การแก้ไขปัญหาของทางการจึงเป็นไปอย่างล่าช้า ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจึงไม่สามารถรอคอยความช่วยเหลือ หรือการแก้ไขของทางการได้ จำเป็นต้องตัดสินปัญหากันเอง ซึ่งในที่สุดมักจบลงด้วยการรวมกลุ่มกันเข้าไปบุกกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าสงวนนั่นเอง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นถึงกรณีปัญหาชาวบ้านเข้าไปบุกกรุกทำลายป่าไม้ ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งข้าวพวงและตำบลเมืองนะ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ประมวลคำบอกเล่าของกลุ่มชาวบ้าน ผู้นำหมู่บ้าน การให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งผลที่ได้จากการสังเกตของผู้ศึกษาถึงข้อเท็จจริง

ต่าง ๆ ที่ปรากฏในพื้นที่ศึกษา แล้วนำมาประกอบกันพิจารณาวิเคราะห์และสรุปผล ถึงมูลเหตุที่ทำให้เกิดกรณีปัญหาดังกล่าวนี้ ซึ่งสามารถสรุปมูลเหตุแห่งปัญหาโดยจำแนกได้เป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในของชาวบ้าน ดังนี้

1) ปัจจัยภายนอก เป็นมูลเหตุหลักที่เกิดจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นสภาพภายนอกของชาวบ้านในพื้นที่ศึกษาหลาย ๆ ปัจจัยมาประกอบกัน แล้วกลายเป็นแรงผลักดัน กระตุ้นให้ชาวบ้านกระทำผิดด้วยการลักลอบตัดไม้หรือแผ้วถางป่า ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว ซึ่งการกระทำผิดดังกล่าวมักเป็นไปในรูปของพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิต และการยึดอาชีพที่ขัดต่อกฎหมาย เช่น การรับจ้างตัดไม้ การแผ้วถางและเผาป่าเพื่อทำไร่ การตัดไม้ทำฟืนและเผาถ่าน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยภายนอกนี้ประกอบด้วยมูลเหตุต่างๆ มาประกอบกัน ดังต่อไปนี้

- 1.1) ความต้องการใช้ไม้สร้างหรือซ่อมแซมบ้านเรือน รวมทั้งใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ
- 1.2) ความยากจนของราษฎรในพื้นที่ ทำให้ไม่มีพื้นที่ทำกิน รวมทั้งปัญหาการว่างงาน ไม่มีงานทำหรืออาชีพที่มั่นคง และมีการศึกษาน้อย
- 1.3) การขยายพื้นที่การเกษตรจากที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้เพียงพอกับสมาชิกในครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น และกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตดีขึ้น (ทำไร่เลื่อนลอย)
- 1.4) ราษฎรในพื้นที่ทั้งสองตำบลมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น
- 1.5) การประกอบอาชีพที่ส่งผลต่อการตัดไม้ทำลายป่า ได้แก่ อาชีพเผาถ่าน หาไม้ฟืนทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ และอาชีพรับจ้างตัดไม้
- 1.6) กฎหมายไม่ทันสมัยและมีบทลงโทษไม่รุนแรง

2) ปัจจัยภายในของชาวบ้าน เป็นมูลเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายในของชาวบ้าน ซึ่งเป็นสภาพของชาวบ้านแต่ละบุคคลที่มีหรือไม่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การมีทัศนคติ ค่านิยมต่อทรัพยากรป่าไม้และการใช้ไม้ในกิจกรรมต่างๆ รวมถึงความอดทนต่อความเดือดร้อนและความอดกลั้น (ในการรอคอยการแก้ไขปัญหาเดือดร้อนโดยภาครัฐ) มาเป็นแรงเสริมร่วมกับปัจจัยภายนอกดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้ชาวบ้านกระทำผิดดังกล่าว โดยปัจจัยนี้เป็นไปในลักษณะของการคิด การตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ซึ่งมูลเหตุภายในของชาวบ้านนี้ ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1) การขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- 2.2) การมีทัศนคติและค่านิยมที่ไม่ถูกต้องต่อทรัพยากรป่าไม้และการใช้ไม้
- 2.3) ความล่าช้าในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

4.4 ขบวนการตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ชายแดน

จากปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ในพื้นที่ตำบลทุ่งข้าวพวง และตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้ลักลอบเข้าตัดไม้ในพื้นที่ดังกล่าว ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน ชาวเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ กลุ่มที่สอง คือกลุ่มชาวบ้านที่ตัดขายให้กับนายทุน หรือพ่อค้าไม้ ส่วนมากเป็นกลุ่มอาชีพรับจ้างตัดไม้ โดยทั่วไปมักพบว่ามีการลักลอบกระทำผิดเป็นระยะตลอดทั้งปี และกลุ่มสุดท้าย เป็นพวกนายทุนจ้างชาวบ้านตัดไม้แล้วจับจองที่ดิน ให้สินบนเจ้าหน้าที่ ทำเป็นป่าสำรวจหรือป่าไม้กันเขต แล้วขายที่ดินต่อเพื่อเอากำไรจากผู้ซื้อ ซึ่งเป็นนายทุนต่างจังหวัด ในราคาสูงหลายเท่า เพื่อรอหลักฐานที่ถูกต้องตามกฎหมาย นอกเหนือจาก 3 กลุ่มนี้แล้ว ยังมีกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐบางกลุ่มที่จ้างชาวบ้านตัดไม้ แล้วลำเลียงเข้าเมืองเชียงใหม่ แต่กลุ่มนี้มีน้อยมาก

การลักลอบตัดไม้ มีทั้งที่กระทำเพียงคนเดียว และเป็นกระบวนการ กลุ่มที่ทำเพียงคนเดียว ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน มีจุดประสงค์เพื่อนำไม้มาใช้สร้าง/ซ่อมแซมบ้าน ทำไม้พื้น และเผาถ่าน เมื่อเจ้าหน้าที่มาจับก็หลบหนีได้ทัน แต่ส่วนใหญ่ที่ถูกจับกุมดำเนินคดีนั้น มักลักลอบเข้ามาตัดไม้เป็นกลุ่มใหญ่หรือเป็นขบวนการ ส่วนมากมีเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่เบื้องหลัง โดยให้ความสะดวกไม่จับกุม เพราะรับสินบน บางส่วนเป็นนายทุนที่จ้างชาวบ้านตัดไม้เพื่อเอาที่ดินมาขายอีกส่วนหนึ่งด้วย

สำหรับขบวนการค้าที่ดินเพื่อเอากำไรจากผู้ซื้อ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนายทุนที่จ้างชาวบ้านตัดไม้เพื่อจับจองที่ดิน รวมทั้งให้สินบนเจ้าหน้าที่เพื่อทำเป็นป่าสำรวจหรือป่าไม้กันเขต แล้วขายที่ดินต่อเพื่อเอากำไรจากผู้ซื้ออีกทีหนึ่ง การกระทำผิดที่เกิดขึ้น นอกจากก่อให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้แล้วยังก่อให้เกิดปัญหาการให้สินบนหรือการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเปิดทางหรืออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้กระทำผิด เนื่องจากการคอร์รัปชันมักหาพยานหลักฐานไม่ได้ ถึงแม้ว่าผู้บังคับบัญชาทราบว่าคุณน้อง โกงแต่ก็ไม่เอาผิดหรือเอาออกได้ นอกจากขาดหลักฐานแล้ว ระเบียบพิธีการเอาออกยังยุ่งยากซับซ้อน หากผิดพลาดขึ้นมาผู้บังคับบัญชาเองอาจเดือดร้อน ขณะเดียวกันผู้ทุจริตคอร์รัปชันก็มีทางเอาตัวรอดได้ อีกทั้งฉลาดในการคอร์รัปชันและมีหลักฐานไว้ต่อสู้ เพราะทำงานชำนาญ จนรู้ขั้นตอนต่าง ๆ เป็นอย่างดี ทั้งสามารถใช้เงินจากการทุจริตจ้างวานนักกฎหมายหรือผู้อื่นให้ช่วยเหลือได้

ในด้านการลักลอบลำเลียงไม้แปรรูปออกมาจากพื้นที่ป่า ส่วนใหญ่ผู้กระทำผิดมักใช้วิธีแบกหามและเดินเท้าแต่ก็มีบ้างที่ใช้รถ ส่วนใหญ่มีทั้งรถยนต์ที่เป็นรถบรรทุก 6 ล้อ กระบะ รถจักรยานยนต์ และเกวียน ซึ่งเป็นที่สังเกตว่าพาหนะที่เป็นรถบรรทุก 6 ล้อ หรือรถกระบะนั้น ส่วนใหญ่มีการดัดแปลงให้มีความเร็วสูงเพื่อใช้ในการหลบหนี นอกจากนี้พบว่า ที่บ้านมุเซอร์ป่าบางงาม หมู่ที่ 11 ตำบลเมืองนะ ชาวเขาลักลอบตัดไม้ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้ใหญ่บ้าน แล้วลำเลียงส่งขายในตัวเมืองเชียงใหม่ โดยนำผ่านทางด้วยการติดสินบนเจ้าหน้าที่ด้วยเช่นกัน

สำหรับเส้นทางลัดรอบลำเลียงไม้แปรรูปออกจากพื้นที่ป่า มักใช้เส้นทางลัดในป่าและถนนใหญ่ โดยเฉพาะในหมู่บ้านน้ำ หมู่ที่ 6 ตำบลเมืองนะ ชาวบ้านส่วนมากคิดยาบ้า มีอาชีพตัดไม้เป็นส่วนมาก มีการเสพยาบ้าแล้วเข้าป่าตัดไม้ตลอดทั้งคืน เพื่อส่งขายต่อให้กับชาวบ้านที่ต้องการสร้างบ้าน หรือขายแก่นายทุน นอกจากนี้ยังมีการลักลอบตัดไม้และแปรรูปไม้ในเขตพม่า แล้วลำเลียงส่งไม้แปรรูปเหล่านั้นเป็นประจำเกือบทุกเดือนมาทางหมู่บ้านอรุโณทัย ผ่านบ้านนาหวาย เพื่อส่งไปขายในเมืองเชียงใหม่ อีกทอดหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งจะลักลอบปะปนไม้มากับไม้ที่เสียภาษีถูกต้อง ที่เรียกว่า ประตูหน้าต่าง การเมือง คือนำไม้มาประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้ แต่ทำให้ยาวกว่าปกติ แล้วประกอบมาหลวม ๆ เพื่อพรางตาเจ้าหน้าที่ และมีการให้สินบนเจ้าหน้าที่เพื่อผ่านทาง เวลาขนส่งจะใช้รถสิบล้อบรรทุกมาทั้งไม้ที่ถูกกฎหมาย และผิดกฎหมายมาด้วยกัน ลำเลียงผ่านเส้นทางใหญ่ เมื่อส่งถึงเชียงใหม่ และลำพูน ก็นำมาลอบออกเป็นไม้แปรรูปจำหน่ายได้ทันที

กรณีที่มีการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ ในส่วนของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็ได้ดำเนินการจับกุมตามกฎหมาย และยึดของกลางนำไปเก็บรักษาที่สำนักงานป่าไม้ กรณีที่ได้รับแจ้งเบาะแสการลำเลียงไม้ ก็ได้ตั้งด่านตรวจจับ ถ้าชาวบ้านมาแจ้งให้ทราบก็จะรีบเข้าพื้นที่เพื่อดำเนินการจับกุมทันที บางครั้งจะประสานกับทางป่าไม้ หรือทหาร และตชด. ในพื้นที่ หากเห็นว่าเป็นแนวชายแดนที่อาจเป็นอันตรายจากกับระเบิดหรือการต่อสู้ได้ แต่เหตุการณ์เช่นนี้ไม่เคยมีในพื้นที่มาก่อนว่า ผู้กระทำผิดต่อสู้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งต่างจากเหตุการณ์ที่เคยปรากฏในจังหวัดแพร่ ซึ่งกลุ่มผู้กระทำผิดได้ขัดขืนการจับกุม มีการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ และขับรถหนีแล้วถีบไม้ใส่เจ้าหน้าที่ซึ่งขับรถไล่ตาม นอกจากนี้ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษได้แล้ว เจ้าหน้าที่ยังได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติหน้าที่อีกด้วย

ในช่วงที่ผ่านมาซึ่งมีการลักลอบตัดไม้อยู่เสมอ โดยกลุ่มชาวบ้านซึ่งถูกว่าจ้างให้ลักลอบตัดไม้เพื่อส่งขายนายทุนซึ่งกระทำเป็นขบวนการ ส่วนใหญ่ไม่เคยถูกจับกุม ในขณะที่ชาวบ้านซึ่งมิได้เข้าร่วมขบวนการแต่แอบลักลอบตัดไม้กลับถูกเจ้าหน้าที่จับกุมอยู่เสมอ สาเหตุที่กลุ่มขบวนการไม่ถูกเจ้าหน้าที่จับกุม แม้ว่าทางราชการดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง เพราะขบวนการดังกล่าวเป็นกลุ่มนายทุนอิทธิพลซึ่งมีพวกพ้องมาก มีเจ้าหน้าที่เข้ามาเกี่ยวข้องหรือร่วมอยู่ด้วย จึงได้รับข้อมูลข่าวสารล่วงหน้า ทำให้รู้ตัวหลบหนีได้ทัน บางครั้งถึงจุดตัดไม้ชั่วคราวในช่วงที่เจ้าหน้าที่มีการกวาดค้นเป็นพิเศษ

อย่างไรก็ตามในเรื่องนี้ชาวบ้านกล่าวว่า มีบ้างบางครั้งที่เจ้าหน้าที่ทราบเรื่องเพราะชาวบ้านมาแจ้งแต่มิได้ดำเนินการจับกุม กลับปล่อยให้มีการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่เป็นประจำ ชาวบ้านจึงมีความเห็นว่า น่าจะเกิดจากปัญหาการรับสินบน เป็นบุคคลที่รู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ เป็นพรรคพวกกัน และเกรงใจกัน จึงมิได้จับกุมแต่อย่างใด ซึ่งทางกลุ่มเจ้าหน้าที่มีความเห็นว่า การรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ การที่เป็นพรรคพวกกัน และการเกรงใจกันนั้น มีส่วนให้ไม่ปฏิบัติในเรื่องนี้สำหรับที่เป็นไม้ขนาดเล็ก

แต่ในระยะหลังไม่สามารถทำได้ เพราะการตรวจตราของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองมีมากขึ้น โดยเฉพาะใน ส่วนของทหารที่ทำงานเข้มแข็ง ไม่รับสินบน จับกุมจริงจัง ชาวบ้านหรือขบวนการลักลอบตัดไม้จึงไม่กล้า แต่ก็มีวิธีเลี่ยง โดยนำไม้มาจากพม่า สังเกตได้จากช่วงไม้มีขนาดยาวกว่าปกติ เข้ามาตามช่องทางมีการเสียภาษี หรือลักลอบปะปนมากับไม้ที่ถูกกฎหมาย โดยการพรางตา หรือติดสินบน เป็นต้น

นอกจากนี้ กลุ่มชาวบ้านได้ให้ความเห็นถึงกรณีการพบเห็นการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าแล้ว ถูกกลุ่มผู้ลักลอบตัดไม้ข่มขู่ มิให้เปิดเผยข้อเท็จจริง หรือนำเรื่อง ไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง โดยมีความเห็นว่า ที่ผ่านมายังไม่เคยถูกข่มขู่ในเรื่องนี้มาก่อน และกลุ่มผู้ลักลอบตัดไม้ส่วนใหญ่ที่เคยพบเห็น นั้น ก็เป็นชาวบ้านมากกว่าเป็นกลุ่มอิทธิพลหรือขบวนการใด ๆ ซึ่งก็มีได้เกรงกลัวอะไร แต่ถ้ามีเรื่องนี้เกิดขึ้นจริง มีการข่มขู่จากกลุ่มอิทธิพล ก็คงไม่ไปแจ้งให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองทราบ เพราะเกรงว่าตนเอง และครอบครัวจะได้รับอันตราย แต่ในส่วนของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่กลับมิได้เกรงกลัวในเรื่องนี้แต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้กระทำผิดลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ส่วนมากแตกต่างจากขบวนการค้ายาบ้าซึ่งเป็น กองกำลังติดอาวุธ แต่กลุ่มลักลอบตัดไม้ไม่มีการติดอาวุธ ดังนั้นในขณะที่เข้าจับกุม ถ้าเขาเห็นเจ้าหน้าที่ ก็จะทิ้งเครื่องมือและวิ่งหนีอย่างรวดเร็ว เพราะชำนาญเส้นทาง เมื่อเจ้าหน้าที่กลับไป ก็จะเข้ามาลักลอบตัดไม้หรือทำกินใหม่เป็นแบบนี้เรื่อย ๆ ในส่วนของเจ้าหน้าที่เองซึ่งมีกำลังเจ้าหน้าที่น้อย ส่วนมากเกิดความเบื่อหน่าย เปรียบเทียบว่าเหมือนกับเล่นไล่จับ ในความรู้สึกนั้นไม่อยากเข้าไปจับกุมอีก แต่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่จึงจำเป็นต้องทำ

กล่าวโดยสรุปถึงแนวทางแก้ไขปัญหาลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ในพื้นที่ตำบลทุ่งข้าวพวง และตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหากลางนอก และภายใน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ดังนี้

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหากลางนอก กลุ่มชาวบ้านและผู้นำหมู่บ้านส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ภาครัฐควรมีมาตรการให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อพิทักษ์รักษาป่าไม้ อีกทั้งหน่วยงานของภาครัฐควรปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ใน 4 มาตรการ ดังต่อไปนี้ 1) การลดปัญหาความยากจนในพื้นที่ โดยเสริมสร้างอาชีพใหม่ที่ไม่ใช่การตัดไม้ทำลายป่า และให้ราษฎรดำรงชีพอยู่ได้ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง 2) การตรวจตราพื้นที่ป่าไม่อย่างเข้มงวดกวดขันของเจ้าหน้าที่อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง 3) การลงโทษทางสังคมและทางกฎหมายแก่ผู้กระทำผิดอย่างเด็ดขาด และ 4) การประชุมชี้แจงและขอความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่ เพราะชาวบ้านเป็นเจ้าของพื้นที่ ย่อมเป็นผู้ที่ทราบดีว่าป่าไม้ใดควรอนุรักษ์ไว้ หรือควรใช้สอยประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งทราบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดบ้างที่บุกรุกตัดไม้ทำลายป่า เพื่อหามาตรการร่วมกันในการสอดส่องดูแล และแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ต่อไป

ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหากลางนอก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า 1) อบรมส่งเสริมความรู้ให้แก่ชาวบ้าน ได้เข้าใจถึงโทษการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าว่าผิดกฎหมายแล้วยังทำให้

สิ่งแวดล้อมเสียหายด้วย เช่นทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล 2) ชี้นะหรือประชาสัมพันธุ์ให้ชาวบ้าน ได้มีความรู้ ความเข้าใจถึงการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากป่าไม้ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานป่าไม้ และกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

4.5 การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เมื่อพิจารณาด้านการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ตำบลทุ่งข้าวพวงและตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบประเด็นที่น่าสนใจที่ส่งผลให้การตัดไม้ทำลายป่ายังคงปรากฏอยู่ ซึ่งสะท้อนถึงความล้มเหลวในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ของทั้ง 2 ตำบลนี้ ดังนี้

ในสมัยก่อน การใช้สอยประโยชน์ป่าไม้ร่วมกันของชาวบ้านในตำบลทุ่งข้าวพวง และตำบลเมืองนะ ชาวบ้านสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าโดยอิสระ ทั้งเก็บหาของป่าและใช้ประโยชน์จากไม้ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ไม่มากนัก โดยร่วมมือกันปกป้องผืนป่าที่เป็นต้นน้ำลำธาร มีกฎหรือข้อห้ามตัดไม้ในเขตหวงห้าม และบริเวณที่จัดเป็นต้นน้ำลำธาร ชาวบ้านจึงตัดไม้เฉพาะเท่าที่จำเป็นต้องใช้สอย โดยต่างก็เคารพในกฎเกณฑ์ที่ทุกคนร่วมกันตั้งขึ้นมา แต่ในระยะต่อ ๆ มา เมื่อชาวบ้านมีความจำเป็นและต้องการใช้ไม้มากขึ้น รวมทั้งมีชาวบ้านจากถิ่นอื่น อพยพเข้ามาอาศัยใน 2 ตำบลนี้เพิ่มขึ้น จึงทำให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าด้วยจุดประสงค์ต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้วมากขึ้นตามลำดับ

เมื่อเกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่าในพื้นที่มากขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานป่าไม้ โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล จึงได้เข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยการจัดตั้งป่าชุมชนขึ้น และตั้งคณะกรรมการดูแลรักษาป่า โดยจำแนกป่าออกเป็น ป่าอนุรักษ์ และป่าใช้สอย พร้อมทั้งออกกฎและข้อห้ามรองรับ กล่าวคือ ในส่วนของป่าอนุรักษ์ ป่าหวงห้าม และป่าสงวน ได้จัดเขียนป้ายแสดงเขตป่าห้ามกระทำการตัดไม้ทำลายป่า มีการจัดเวรยามออกตรวจตรา หากพบการกระทำผิด ต้องดำเนินการไปตามกฎหมาย โดยคณะกรรมการหมู่บ้านสามารถจับกุม ส่งตัวให้แก่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองดำเนินการต่อไป ส่วนป่าใช้สอยนั้น ได้ตกลงร่วมกันว่า ถ้าผู้ใดประสงค์เข้าใช้สอยประโยชน์จากป่า จะต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการรักษาป่าของหมู่บ้าน และใช้ประโยชน์เท่าที่จำเป็น อีกทั้งมีข้อห้ามมิให้ชาวบ้านนอกพื้นที่ เข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในชุมชนของตน ในกรณีที่มีผู้ละเมิดข้อห้ามดังกล่าว ก็จะถูกปรับเป็นเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านต่อไป

ภายหลังการตั้งกฎเกณฑ์การใช้ป่าไม้ และการตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อดูแลรักษาป่าของหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือ ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อห้าม ที่ตกลงไว้ร่วมกันอย่างเคร่งครัด โดยยึดถือและเคารพมติเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุม แต่กระนั้นก็มีชาวบ้านบางส่วนที่ยังฝ่าฝืนลักลอบเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าอยู่บ้างโอกาส แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ได้ถูกจับกุมอย่างจริงจัง เรื่องนี้ส่วนมากต่างก็

ทราบกันดีว่าใครบ้างเป็นผู้กระทำ แต่ก็อนุโลมให้กัน เนื่องจากเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน ฐานะยากจนพอ ๆ กัน แต่บางรายก็ถูกผู้นำหมู่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเรียกมาตักเตือน ซึ่งทำให้ชาวบ้านมองว่าเป็นการเลือกปฏิบัติและไม่ยุติธรรม

จากกรณีชาวบ้านในพื้นที่บางกลุ่มยังฝ่าฝืนลักลอบตัดไม้ในป่าแต่ไม่ถูกจับกุม ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ต่างทราบกันดีว่าใครบ้างเป็นผู้กระทำ แต่ก็อนุโลมให้กันมาโดยตลอด เนื่องจากอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ฐานะยากจนพอ ๆ กัน แต่บางรายกลับถูกผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านเรียกมาตักเตือน หรือถูกจับกุม จึงทำให้ชาวบ้านมองว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ ไม่ยุติธรรม ส่วนกรณีที่คณะกรรมการหมู่บ้าน สามารถจับกุมสมาชิกของขบวนการลักลอบตัดไม้ได้ มักได้รับการติดต่อจากผู้กว้างขวางเพื่อเจรจาให้ปล่อยตัวสมาชิกซึ่งส่วนมากได้รับการปล่อยตัว เนื่องจากมีความขัดแย้งในกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน เพราะกรรมการบางคนเกรงกลัวอิทธิพลมืด บางครั้งผู้กระทำผิดถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ แต่ปรากฏว่าไม่สามารถดำเนินคดีเอาผิดได้ เนื่องจากฝ่ายญาติผู้กระทำมีการวิ่งเต้นช่วยเหลือให้หลุดพ้นข้อกล่าวหา ด้วยการทำให้สำนวนอ่อนไม่พอฟ้อง หรือขาดพยานหลักฐานในการดำเนินคดีโดยเฉพาะพยานบุคคล เนื่องจากไม่มีชาวบ้านคนใดกล้าเป็นพยาน เพราะเกรงกลัวอันตรายหรือภัยมืดจากกลุ่มอิทธิพล จึงยากต่อการเอาผิดหรือลงโทษได้ กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีความเห็นว่ กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นความล้มเหลวของการบังคับใช้กฎหมายต่อผู้กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนหนึ่งมาจากการสอบสวน และการควบคุมการสอบสวน อีกส่วนมาจากรายงานการสืบสวนหาผู้กระทำผิด การเก็บรักษาของกลาง การเก็บรักษาสำนวน การตรวจสำนวน รวมถึงประชาชนที่รู้เห็นเหตุการณ์ไม่ยอมมาแสดงตนเป็นพยาน ล้วนส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับคดีความผิดด้านทรัพยากรป่าไม้ไม่ประสบผลเท่าที่ควร

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางกลุ่มเจ้าหน้าที่จึงมองว่า ผู้นำหมู่บ้านขาดภาวะผู้นำธรรมชาติ ที่สามารถมองปัญหาการใช้ทรัพยากรป่าไม้ในระยะยาว หรือการใช้ทรัพยากรในเชิงอนุรักษ์ และกลุ่มเจ้าหน้าที่บางส่วนยังมีทัศนคติในเรื่องนี้ดีกว่า การที่ยังมีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และมีการเลือกปฏิบัติดังกล่าวในสังคมหมู่บ้าน ก็เปรียบเหมือนว่ายังไม่มีการห้ามหรือข้อห้ามนั่นเอง แต่เป็นเพราะชาวบ้านส่วนใหญ่เกรงกลัวกฎหมายจึงละเว้นการบุกรุกทำลายป่านั่นเอง

จากการที่ชาวบ้านในพื้นที่ทั้ง 2 ตำบล ได้รับรู้ รับทราบ และเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ของหมู่บ้านที่ได้ประชุมตกลงร่วมกันไว้แล้ว ชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ต่างยอมรับว่า ไม่ค่อยทราบและเข้าใจในรายละเอียด เกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ และการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองมากนัก เท่าที่รู้และเข้าใจกันนั้น ก็รู้เพียงผิวเผินแค่เพียงว่า ทางราชการมีคำสั่งห้ามมิให้ราษฎรตัดไม้ทำลายป่า ถ้าใครฝ่าฝืนบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า ถือว่าทำผิดกฎหมาย ถ้าหากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองพบเห็นก็ต้องถูกจับกุมดำเนินคดี อย่างไรก็ตามก็ยังมีชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งที่พอมีความรู้และทราบว่า การบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า

นอกจากเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายแล้ว ยังเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติด้วย ชาวบ้านต้องร่วมมือละเว้นการตัดไม้ ในเขตหวงห้าม เขตป่าต้นน้ำลำธาร และเขตป่าสงวน ถ้าใครฝ่าฝืนจะต้องถูกจับกุม และได้รับโทษทางอาญา ส่วนเหตุที่ทำให้มีความรู้ในเรื่องนี้ก็เพราะว่า มีเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาชี้แจงให้ทราบเป็นประจำ และยังขอความร่วมมือจากชาวบ้าน ให้ช่วยกันสอดส่องดูแล แจ้งเบาะแสการกระทำผิดให้เจ้าหน้าที่รับทราบด้วย

ในด้านการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง เพื่อปกป้องดูแลทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ 2 ตำบลนี้ กลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ป่าไม้และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ออกตรวจตราพื้นที่ป่าไม้เป็นประจำ มีการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ตามอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ อีกทั้งมีการกวาดขันจับกุมผู้กระทำผิดลักลอบตัดไม้อยู่เสมอ แต่ป่าไม้ในพื้นที่รับผิดชอบ มีอาณาเขตกว้างขวางมาก ขณะที่กำลังเจ้าหน้าที่บ้านเมืองมีน้อย ไม่ค่อยเพียงพอ จึงจัดกำลังเข้าดูแลได้ไม่ทั่วถึง จำเป็นต้องอาศัยกำลังชาวบ้านช่วยกันจัดเวรยาม ร่วมตรวจตรากับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองด้วย

สำหรับมาตรการในการบังคับใช้กฎหมาย ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อพิทักษ์รักษาป่าในพื้นที่ ชาวบ้านกล่าวว่าในช่วงที่ผ่านมา นั้น กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน จะเรียกประชุมชาวบ้านเกือบทุกเดือน เพื่อชี้แจงและขอความร่วมมือในการดูแลรักษาป่าไม้ บางครั้งก็ได้เรียกประชุม แต่ประกาศผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ขณะที่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ก็เรียกประชุมชี้แจงบ้างพอสมควร แต่ไม่บ่อยครั้งนัก โดยมาชี้แจงให้ชาวบ้านได้ทราบ และได้เข้าใจข้อกฎหมายป่าไม้ รวมถึงโทษของการฝ่าฝืนกฎหมายด้วย นอกจากนี้ ยังขอให้ชาวบ้านร่วมมือกับทางเจ้าหน้าที่ คอยสอดส่องดูแล เป็นหูเป็นตา ช่วยแจ้งเบาะแสการกระทำผิดลักลอบตัดไม้ทำลายป่าให้แก่เจ้าหน้าที่ ส่วนผลที่ได้รับจากมาตรการนี้ก็คือ ชาวบ้านเริ่มเข้าใจในข้อกฎหมายป่าไม้ และส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับทางทหารพอสมควร

ในส่วนการออกคำสั่งห้ามการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ที่ผ่านมานั้น ส่วนใหญ่ผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการป่าชุมชน รวมทั้งหัวหน้าเจ้าหน้าที่ป่าไม้ มักเป็นผู้ออกคำสั่งและติดป้ายประกาศ ห้ามมิให้ชาวบ้านบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าและเผาป่า ห้ามตัดไม้เพื่อนำไปจำหน่ายแก่นายทุน โดยส่วนมากมักออกคำสั่งประมาณเดือนละ 1 - 2 ครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์บุกรุกทำลายป่าในพื้นที่ ว่ามีความรุนแรงเพียงใด ภายหลังจากการออกคำสั่ง พบว่าการบุกรุกทำลายป่าเบาบางลง แต่ก็ยังเป็นเพียงช่วงเวลาไม่นานนัก หลังจากนั้นก็จะเริ่มเข้าไปบุกรุกอีก ซึ่งเป็นลักษณะเช่นนี้อยู่เสมอ

ส่วนมาตรการด้านการจับกุมลงโทษผู้กระทำผิด ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทั้งการจับ การปรับ และลงโทษจำคุก ส่วนใหญ่กล่าวว่า ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ได้ออกตรวจตราพื้นที่อย่างเข้มงวด กวดขัน ดำเนินการปราบปราม และจับกุมผู้กระทำจำนวนหลายราย แต่สังเกตว่าในระยะหลัง เจ้าหน้าที่จับกุมผู้กระทำผิดไม่ค่อยได้ เพราะส่วนใหญ่จะรู้ตัวก่อนหรือหลบหนีได้ทัน อย่างไรก็ตาม ในส่วนของผู้กระทำผิดนั้น บางส่วนถูกตัดสินจำคุก เมื่อพ้นโทษออกมาจึงเกิดความเจ็บหลาย ก็มีได้บุกรุกทำลายป่า

อีกต่อไป แต่บางรายที่ไม่รู้สึกเจ็บหลาย ก็หวนกลับไปก่อคตัวอย่างเดิมอีก เพราะมีความจำเป็นในการดำรงชีพ เนื่องจากยากจนขัดสนเงินทอง อีกทั้งไม่มีอาชีพที่แน่นอนนั่นเอง

ชาวบ้านยังกล่าวว่า เจ้าหน้าที่บ้านเมืองยังใช้วิธีการอื่น ผสมผสานในการพิทักษ์รักษาผืนป่าในพื้นที่ด้วย ทั้งนี้ขึ้นกับความรุนแรงของการบุกรุกทำลายป่าและความเหมาะสม ได้ผลเป็นที่พึงพอใจ เพราะการบุกรุกป่าลดลง มาตรการเชิงรุกที่นำมาใช้ที่สำคัญ คือ การใช้เฮลิคอปเตอร์ บินตรวจการณ์เหนือพื้นที่ป่าทั้งหมด วิธีนี้ทำให้เจ้าหน้าที่ทราบถึงสภาพการลักลอบตัดไม้ได้ทันทีจริงได้เป็นอย่างดี หากพบเห็นการกระทำผิด ก็สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว และแจ้งจุดพิกัดให้หน่วยปราบปรามภาคพื้นดิน เข้าถึงพื้นที่ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ทำให้ผู้ลักลอบตัดไม้เกิดความเกรงกลัวอย่างมาก ขณะเดียวกันการจัดเวรเจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่ง ตรวจเฝ้าระวังรักษาป่าในช่วงเวลากลางคืน ก็ทำให้การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเบาบางลงมากด้วย

ดังนั้น ชาวบ้านจึงมีความเห็นว่า จากมาตรการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ เพื่อพิทักษ์รักษาป่าไม้ในพื้นที่ ที่ได้ผลมากที่สุด ในแง่การลดการบุกรุกทำลายป่าอย่างเด็ดขาดนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นประกอบด้วย 2 มาตรการ ที่สำคัญ คือ มาตรการแรก ได้แก่การตรวจตราพื้นที่อย่างเข้มงวดกวดขันของเจ้าหน้าที่ ทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน เนื่องจากในระยะหลัง กลุ่มผู้ลักลอบตัดไม้จะหลีกเลี่ยงการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ โดยแอบลักลอบเข้าไปตัดไม้ในช่วงเวลากลางคืนมากขึ้น ดังนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่มีการตรวจตราเพิ่มขึ้น ทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืนอย่างต่อเนื่องแล้ว ก็จะทำให้กลุ่มผู้กระทำความผิดเกรงกลัวจะถูกจับกุมลงโทษ ก็จะไม่กล้าบุกรุกป่า แต่ถ้าเมื่อไรก็ตามที่เจ้าหน้าที่หยุดปฏิบัติการดังกล่าว การลักลอบตัดไม้ก็จะดำเนินไปตามปกติเช่นกัน

ส่วนอีกมาตรการก็คือ การเรียกประชุมชาวบ้านเพื่อชี้แจง และขอความร่วมมือจากชาวบ้าน เนื่องจากการชี้แจงแนะนำให้ชาวบ้านรับรู้ รับทราบถึงปัญหา ด้วยข้อมูลที่ถูกต้องนั้น จะทำให้ชาวบ้านเกิดความ รู้ความเข้าใจในการป้องกัน และหลีกเลี่ยงมิให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นมา นอกจากนี้ การชี้แจงแก่ชาวบ้านที่นอกเหนือไปจาก การห้ามราษฎรบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า ที่เคยปฏิบัติกันมานั้น ก็ควรเน้นการอบรมความรู้ที่เป็นประโยชน์ เช่น ความรู้เรื่องป่าไม้ การอนุรักษ์ป่าไม้ การอบรมความรู้ด้านอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ราษฎรสามารถสร้างรายได้ เป็นต้น ก็จะยังเป็นประโยชน์ทั้งแก่ชาวบ้านและทางราชการด้วย นอกจากนี้ การขอความร่วมมือจากชาวบ้าน ให้ร่วมกันปกป้องรักษาป่า ก็เป็นเรื่องที่ชาวบ้านยินดีให้ความร่วมมือกับทางราชการอยู่แล้ว เพราะชาวบ้านกลุ่มที่รักและหวงแหนป่าไม้ยังมีอีกมาก และต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนของตนด้วย อาทิเช่น กลุ่มผู้ฮักเจียงดาว ซึ่งมีเจ้าอาวาสวัดช่วยได้ เป็นประธานกลุ่ม ก็ได้เรียกประชุมสมาชิก เพื่อหาแนวทางและมาตรการในการพิทักษ์รักษาป่าในพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานราชการอยู่เสมอ เป็นต้น

นอกจากนี้ กลุ่มชาวบ้านยังมีความเห็นเพิ่มเติม ในส่วนของมาตรการที่ควรนำมาใช้ เพื่อแก้ไข

และป้องกันปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ในพื้นที่ตำบลทุ่งข้าวพวง และตำบลเมืองนะ ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่า ควรนำมาตรการต่อไปนี้อีก 7 มาตรการ มาใช้ร่วมในการแก้ปัญหา คือ

- 1) มาตรการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนของราษฎรในพื้นที่ ส่วนใหญ่เห็นว่าต้องเร่งแก้ไข ปัญหาปากท้อง และความยากจนให้หมดไปก่อนเท่าที่สามารถทำได้ ซึ่งจำเป็นต้องให้ราษฎร สามารถประกอบอาชีพ หาเลี้ยงตนเองได้ในระยะเวลาอันสั้น แล้วค่อยพัฒนาเป็นอาชีพที่มั่นคงต่อไป ซึ่งในการลดปัญหาดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่าย ทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน และราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เพื่อให้ราษฎรสามารถแสวงหารายได้โดยสุจริตจากอาชีพที่ตนถนัด โดยภาครัฐให้การสนับสนุนขั้นพื้นฐานเท่าที่เหมาะสมและจำเป็น
- 2) มาตรการส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ส่วนใหญ่เห็นว่า การแก้ไขปัญหาค่าความยากจนไม่มีอาชีพ ด้วยการส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรในพื้นที่ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม เพื่อให้มีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สามารถขจัดปัญหาการตัดไม้ให้บรรเทาเบาบางลงได้ นอกจากนี้ควรส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ ทดแทนอาชีพการตัดไม้พื้น เผาถ่าน การทำไม้เพื่อซ่อมแซมหรือสร้างบ้านเรือน และลดจำนวนกลุ่มอาชีพรับจ้างตัดไม้ลง ให้หันไปประกอบอาชีพอย่างอื่นที่มั่นคงและมีรายได้ดี ทั้งนี้โดยอาศัยความช่วยเหลือกับทางอำเภอ ประสานกับทางจังหวัด และกรมส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้เข้ามาดำเนินการจัดสร้างอาชีพที่เหมาะสมแก่ราษฎรในพื้นที่ต่อไป
- 3) มาตรการออกเอกสารสิทธิที่ทำกิน โดยให้ราษฎรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินของตนเอง ให้อยู่เป็นหลักแหล่ง โดยการจัดสรรพื้นที่ที่กรมป่าไม้เห็นว่าเหมาะสมให้แก่ราษฎร โดยไม่เสียค่าเช่า ให้เป็นที่ทำกินของราษฎรกลุ่มที่ไม่เคยมีที่ทำกินมาก่อน
- 4) มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรกรรมที่ถูกต้อง เพื่อให้มีรายได้จากการเกษตร ที่เพียงพอกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน สำหรับกลุ่มที่มีที่ทำกินเป็นของตนเองอยู่แล้ว ควรสนับสนุนให้ความรู้ ความเข้าใจในการเกษตรที่ถูกต้อง ส่งเสริมสนับสนุนการทำและใช้ปุ๋ยหมัก ร่วมกับปุ๋ยคอก เพื่อเพิ่มผลผลิต เพื่อป้องกันมิให้เปลี่ยนพื้นที่ทำกิน ในลักษณะการทำไร่เลื่อนลอย
- 5) มาตรการปลูกสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เน้นการอบรมความรู้แก่ราษฎรในเรื่องทรัพยากรป่าไม้ การอนุรักษ์ป่าไม้ ตลอดจนการเปลี่ยนค่านิยมในการใช้ไม้มาสร้าง/ซ่อมแซมบ้านเรือน ให้หันไปใช้วัสดุทดแทนอื่น ๆ ที่มีความคงทน และมีราคาซื้อขายได้ เพื่อให้เกิดความสำนึก รักและหวงแหนป่าให้มากขึ้น
- 6) มาตรการลงโทษทางสังคมแก่ผู้กระทำผิด โดยเฉพาะกับกลุ่มที่มีอาชีพตัดไม้บางกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากในบางครั้งผู้กระทำผิดลักลอบตัดไม้เป็นชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ แต่มิได้ถูกจับกุมเนื่องจาก ผ่อนปรนให้กัน จึงทำให้ผู้กระทำผิดมีจำนวนมากขึ้น บางครั้งก็เป็นคนเดิมที่เคยทำผิดซ้ำซากอยู่เป็นประจำ ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมีความเห็นว่าควรจับกุมดำเนินคดีโดยเด็ดขาด หรือร่วมมือกัน

ต่อต้านการกระทำดังกล่าวอย่างเป็นทางการ โดยไม่ติดต่อสมาคมกับบุคคลผู้กระทำผิด และครอบครัว
ตัดความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลนั้นเกิดสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น

7) มาตรการติดตามพฤติกรรมผู้กระทำผิดหลังการพ้นโทษ โดยให้ชาวบ้านในพื้นที่คอย
สอดส่อง ติดตามพฤติกรรมกลุ่มชาวบ้านที่เคยต้องโทษคดีลักลอบตัดไม้ หลังจากพ้นโทษมาแล้ว เพราะ
อาจมีพฤติกรรม หรือถูกชักชวนให้หวนกลับไปตัดไม้ทำลายป่าอีก

ส่วนในด้านการสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ชาวบ้านส่วนใหญ่
ปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด สำหรับการให้ความร่วมมือของชาวบ้าน ในการสอดส่องดูแล เป็นหู
เป็นตา ช่วยแจ้งเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ กรณีที่พบเห็นผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ ในช่วงที่ผ่านมา
พบว่า ชาวบ้านได้แจ้งเบาะแสต่าง ๆ แก่เจ้าหน้าที่หลายครั้ง ถ้าผู้กระทำผิดเป็นชาวบ้านทั่วไป ก็จะนำ
เรื่องไปปรึกษาหรือแจ้งกับผู้นำชุมชน เพื่อแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป แต่กรณีที่ผู้
กระทำผิดเป็นกลุ่มนายทุน ที่ลักลอบเข้าไปตัดไม้ ส่วนใหญ่จะนำเรื่องไปแจ้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้า
หน้าที่ตำรวจ คณะกรรมการหมู่บ้านที่ดูแลรักษาป่า บางส่วนแจ้งให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้เพื่อดำเนินการต่อไป
ส่วนสาเหตุที่ชาวบ้านต้องพิจารณาว่าผู้กระทำผิดเป็นใครก่อนนั้น ก็เพราะว่า ถ้าผู้กระทำผิดเป็นชาว
บ้าน ผู้นำหมู่บ้านสามารถดำเนินการจับกุมได้ทันที แต่ถ้าเป็นกลุ่มนายทุน กลุ่มที่มีอิทธิพล ก็จำเป็นต้อง
ต้องมีการประสานงานอย่างดี และรอบคอบ เพื่อดำเนินการจับกุมต่อไป

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า เจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้ดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย ตามขอบเขตอำนาจ
หน้าที่รับผิดชอบ และได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อปกป้องดูแลทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อย่างเต็มที่
ขณะเดียวกันชาวบ้านส่วนใหญ่ก็มีความเกรงกลัวกฎหมาย มีการละเว้นการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า และ
ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ด้านการช่วยป้องกัน โดยจัดเวรยามตรวจตราพื้นที่ป่าไม้ร่วมกับเจ้าหน้าที่
และช่วยกันสอดส่องดูแล แจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอยู่เสมอ ในขณะที่มีชาวบ้าน
บางกลุ่มที่มีอาชีพตัดไม้ และกลุ่มที่มีความจำเป็นในการดำรงชีพ ยังคงมีการลักลอบตัดไม้อยู่ต่อไป